

27 iyun 2018-ci il

CEPEJ(2018)7

ƏDALƏT MÜHAKİMƏSİNİN SƏMƏRƏLİLİYİ ÜZRƏ AVROPA KOMİSSİYASI (CEPEJ)

**Mediasiya bacarıqlarının inkişafı üzrə alətlər dəsti
CEPEJ-in mediasiyaya dair rəhbər prinsiplərinin həyata keçirilməsinin təmin edilməsi**

Mediatorlar üçün baza səviyyəli təlim proqramı

Sənəd Beynəlxalq Mediasiya İnstitutu ilə birgə hazırlanmışdır

Bu tərcümə Avropa İttifaqı və Avropa Şurasının maliyyə dəstəyi ilə hazırlanmışdır. Onun məzmununa görə yalnız Avropa Şurası məsuliyyət daşıyır və Avropa İttifaqının fikirlərini əks etdirmir.

Tərcümə Avropa İttifaqı
tərəfindən birgə maliyyələşdirilir

Etiraf edilir ki, Avropa Şurasına üzv dövlətlərdə mediasiyanın tədrisi və mediasiya praktikası sahəsində geniş çeşidli müxtəlif metodlar mövcuddur. Mediatorlar üçün baza səviyyəli təlim proqramı əsas mediasiya aləti kimi müəyyən edilmişdir, belə ki, o:

- mediasiya təlimi üçün standart baza səviyyəli mövzuları müəyyən etməyə imkan verir,
- müxtəlif yurisdiksiyalarda ümumi tədris vasitəsi kimi istifadə oluna və mediatorların bilik və peşəkar bacarıqları üçün ümumi standart təşkil edə bilər ki, bununla da müştərək mediasiya praktikasını, yəni iki və ya daha çox mediatorun müxtəlif yurisdiksiyalarda cəlb olunduğu transsərhəd mübahisələr üzrə mediasiya işini asanlaşdırmış olur,
- bu sahədə rəhbər vəsaitlərin yazılmasını və tədqiqatların aparılmasını təşviq edəcəkdir.

Mübahisələrin birgə həllində və danışıqlar prosesində iştirak edən mediatorlar, vəkillər və digərləri üçün qlobal peşə standartlarının hazırlanması sahəsində Beynəlxalq Mediasiya İnstitutunun (BMİ) təcrübəsi nəzərə alınaraq, bu alət onunla birgə işlənib hazırlanmışdır. BMİ həmçinin maraqlı tərəfləri bir araya gətirir, prosesi anlamalarına kömək edir və mediasiya bacarıqlarını yayır və bütün bu xidmətləri müstəqil əsasda təqdim edir.¹

Bu sənəd "CEPEJ-in mediasiyaya dair rəhbər prinsipləri"nə (1. Mövcudluq) uyğun olaraq hazırlanmışdır.

1. Mediatorlar üçün təlim proqramının prinsipləri

Təlim proqramı təlim planında öz əksini tapmalı və effektiv mediator işi üçün tələb olunan mediasiya biliklərinin və bacarıqlarının və metodlarının inkişafına imkan yaradacaq şəkildə təşkil edilməlidir.

Təlimin məzmunu və təlim metodologiyası müdavimlərin xarakteristikalarını, ilkin bilik səviyyəsini və praktik təcrübəsini nəzərə almalıdır.

Mediatorlar üçün təlim proqramı bu sahədəki qabaqcıl təcrübədən yararlanmalı, onu aşkarlamalı və təşviq etməlidir.

Təlimin məzmununun yetərliyi və təlimin təşkilini təmin etmək üçün keyfiyyətə nəzarət və müstəqil monitorinq tədbirləri həyata keçirilməlidir. Ciddi şəkildə tövsiyə olunur ki, təlimin praktik hissələrinin təqdim edilməsi mediasiya fəaliyyəti ilə məşğul olan, təlimçi qismində iş təcrübəsinə malik olan mediatorlar tərəfindən həyata keçirilsin.

2. Biliklərin inkişaf etdirilməsi

Təlim proqramları ən azı biliklərin inkişaf etdiriləcəyi bu əsas sahələri əhatə etməlidir:

2.1 Münaqişə nəzəriyyəsi

2.2 Mübahisələrin ənənəvi həlli və mediasiya

2.3 Mediasiyanın əsasları:

2.3.1 Mediasiyanın əsas prinsipləri:

- a. Könüllülük
- b. Konfidensiallıq
- c. Mediatorun müstəqilliyi, qərəzsizliyi və neytrallığı
- d. Tərəflərin özünün qərar verməsi və prosesə nəzarət

¹ <http://www.imimediation.org/>

- e. Tərəflərin bərabərliyi
- f. Kreativlik və dayanıqlılıq
- g. Çeviklik
- h. Qənaətcillik

2.3.2 Mediasianın məqsədləri

2.3.3 İşlərin mediasiya üçün uyğunluğunun qiymətləndirilməsində göstəricilər və əks-göstəricilər

2.4 Mediatorun əsas atributları:

- a. Mediatorun münasibəti və rolu
- b. Etibarlılığı
- c. Əsas bacarıqları və metodları
- d. Peşə etikasına bağlı atributlar
- e. Peşə tələblərinə uyğunluq və peşə praktikası

2.5 Mediasiyada tərəflərin, onların vəkili və digər iştirakçıların rolları

2.6 Mediasiya üsulları

2.7 Mediasianın mərhələləri:²

- a. Hazırlıq
- b. Açılış
- c. Araşdırma
- d. Danışmalar
- e. Razılaşma

2.8 Mediasianın hüquqi bazası və mediasiyaya aid qanunvericilik, o cümlədən məcburi mediasiyaya və mediasiyada iştirakdan imtinaya dair hüquqi bazanın nəzərdən keçirilməsi (əgər varsa)

2.9 Mediatorlar, hakimlər, vəkillər, mediasiya istifadəçiləri və mediasiyada digər maraqlı tərəflər arasında qarşılıqlı əlaqə

2.10 Mülki, ailə, cinayət və inzibati işlərdə mediasianın əsas xüsusiyyətləri və fərqləri

3. [Praktik bacarıqların inkişafı üzrə təlim](#)

Bacarıqların inkişafı baxımından hər hansı təlim proqramında əhatə edilməli, nümayiş etdirilməli və tətbiq edilməli olan əsas bacarıq mövzuları bunlardır:

- a. Dinləmə bacarıqlarının formaları və ünsiyyət strategiyaları
- b. Mediasiya prosesinin idarə edilməsi bacarıqları və üsulları, o cümlədən müştərək və ayrıca görüşlərin istifadəsi
- c. Danışmalar aparma strategiyaları və mübahisənin məzmununu idarə etmə bacarıqları
- d. Tərəflərin müxtəlif davranışlarına reaksiya göstərmə üsulları
- e. Problemləri həll etmə və qərar qəbul etmə bacarıqları
- f. Mübahisələrin həlli strategiyası və metodlarının ağılabatın seçimi də daxil olmaqla, mübahisələri təhlil və idarə etmə bacarıqları
- g. Müştərək mediasiya bacarıqları

Təlimçilər emosiyaların idarə edilməsi, çətin insanlarla işləmək, çıxılmaz vəziyyətlərə reaksiya göstərmək, neyrolinqvistik proqramlaşdırma və s. daxil olmaqla, müxtəlif bacarıqlar üzrə mövzuları təlimə daxil edə bilərlər.

² Mediasiya prosesi üçün bir çox müxtəlif faza modelləri mövcuddur və burada göstərilən model yalnız nümunə məqsədi ilə təqdim edilmişdir.

Mediator bacarıqları üzrə təlim kursları müştərək, interaktiv və müdavim yönümlü olmalıdır. Bunu təmin etmək üçün müxtəlif tədris metodologiyalarından, o cümlədən mühazirə, videolar, interaktiv tapşırıqlar, fərdi iş, qrup müzakirəsi, cütlük halında söhbət və rollu oyunlar istifadə edilməlidir. Təvsiyə olunur ki, effektiv mediatorluq prosesini və bacarıqlarını öyrətmək üçün nəzərdə tutulmuş hər hansı kursun praktiki hissəsinin əhəmiyyətli qismi rollu oyunlara, təlimatlandırılmalara və əks əlaqəyə, həmçinin müzakirələrə və tapşırıqlara ayrılınsın.

4. İxtisaslaşdırılmış mediasiya təliminin xüsusiyyətləri

Mediasiya üzrə ixtisaslaşdırılmış təlim proqramlarına əlavə mövzular və bacarıqların inkişaf etdirilməsi təlimləri daxil edilməlidir.

Ailə işləri üzrə mediasiya təlimi üçün:

- a. Ailə mediasiyasının əsas prinsipləri
- b. Ailə hüququ üzrə yetərli biliklər
- c. Ailə mediasiyası modelləri
- d. Ailə işləri üzrə mediator bacarıqları
- e. Konfidensiallıq prinsipinin məhdudiyyətləri
- f. Uşaq yönümlü vasitəçilik və uşağın maraqlarının üstün tutulması
- g. Uşaqların iştirakı
- h. Qiymətləndirmə görüşləri (mediasiyaya qədərki mərhələ)
- i. Məişət zorakılığı
- j. Səlahiyyətlərdə disbalans
- k. Beynəlxalq hüquqi baza

Mülki işlər üzrə mediasiya təlimi üçün:

- a. Fəaliyyət göstərdikləri sahələrdə ictimai qayda və sosial müdafiəyə aid qanunvericilik müddəaları haqqında, xüsusən aşağıdakılar barəsində kifayət qədər biliklərə malik olmaq:
 - i. icarə və icarə haqqı mübahisələri
 - ii. əmək hüququ sahəsi
 - iii. istehlakçı hüquqları sahəsi
- b. Səlahiyyətlərdə disbalans
- c. Mülki mediasiya modelləri
- d. Beynəlxalq hüquqi baza

Cinayət işləri üzrə mediasiya təlimi üçün:

- a. Cinayət mühakiməsi sistemi haqqında kifayət qədər biliklərin olması
- b. Bərpaedici ədalət mühakiməsinin müxtəlif üsulları
- c. Cinayət mühakimə icraatı ilə mediasiya arasında qarşılıqlı əlaqə
- d. Zərərçəkənlər, hüquqpozanlar və mediasiya prosesində iştirak edən digər şəxslərlə ünsiyyət və iş bacarıqları və üsulları, o cümlədən zərərçəkənlərin və hüquqpozanların reaksiyaları ilə bağlı baza səviyyəli biliklərin olması
- e. Ağır cinayətlər və yetkinlik yaşına çatmayanların iştirakı ilə törədilən cinayətlər üzrə mediasiya fəaliyyəti üçün mütəxəssis bacarıqları

İnzibati işlər üzrə mediasiya təlimi üçün:

- a. İnzibati işlərdə mediasiyanın əsas prinsipləri
- b. Konstitusiyaya hüququ və inzibati hüquq üzrə kifayət qədər biliklərin olması
- c. Mediasiyanın konfidensiallığı və inzibati fəaliyyətin şəffaflığı prinsiplərinin balansı
- d. İctimai maraqların sərhədləri
- e. Mediatorun rolu – müstəqillik və qərəzsizlik prinsiplərinin xüsusiyyətləri
- f. Qiymətləndirmə görüşləri (mediasiyaya qədərki mərhələ)

g. İnzibati sahədə mediatorun etik davranış kodeksi

5. Müddət

Müvafiq metodologiyalardan istifadə edilməklə kursun lazımi məzmunu adekvat şəkildə əhatə etməsi üçün kursun dərslərində xeyli tədris saati nəzərdə tutulmalı, hər müdavim ən azı 40 saat təlimdə iştirak etməlidir.³

6. Qrupun həcmi

Keyfiyyətli mediasiya təlimi üçün interaktiv və müştərək təlim metodologiyası tətbiq edilməlidir, buna görə də qrupun həcmi maksimum 30 müdavim ilə məhdudlaşmalı, ideal halda isə bir təlimçiyə maksimum 10-15 müdavim düşməlidir.

7. Qiymətləndirmə

Təlimin qiymətləndirilməsinə müdavimlərin təlim proqramlarına və təlim planına uyğun olan biliklərinin (nəzəri hissə) və bacarıqlarının (praktik hissə) qiymətləndirilməsi daxildir. Mediatorun peşə bacarıqlarından istifadə etməsinin effektivliyini qiymətləndirmək üçün praktik fəaliyyətdə olan mediatorlar tərəfindən rollu oyunlardan istifadə edilir.

8. Sonrakı addımlar

Ciddi şəkildə tövsiyə olunur ki, mediasiya təlimindən sonra nəzarət, mentorluq və davamlı professional inkişaf, mediatorun peşə biliklərinin və bacarıqlarının möhkəmləndirilməsi, təkmilləşdirilməsi və yenilənməsi işi və bu sahədə yeni inkişaf prosesləri haqqında məlumatlandırma aparılsın.

³ Kursu qədərki hazırlıq, nahar müddəti və fasilələr buraya daxil deyil.